

Reisverslag
9-daagse reis Baltische Staten
van 12 mei t/m 20 mei 2019

Vereniging van Vrienden
van Museum Helmond

www.museumhelmond.nl/vrienden

Tekst reisverslag: Jacqueline van der Zanden
Foto's: internet, Frans Jacobs e.a.

SRC-reisleider: Frits van Norden
Reisbegeleider: Geek Vink
Aantal deelnemers: 46

Dag 1, zondag 12 mei

Op het parkeerterrein van de Cacaofabriek staat om kwart voor zes de bus klaar die ons naar Schiphol zal brengen. De meesten kennen elkaar en een paar “nieuwelingen” stellen zich voor. Als we goed en wel in de bus zitten heet Geek iedereen van harte welkom en wenst allen een mooie reis. In de hal bij Schiphol staat Frits, de reisleader voor de tocht door de Baltische Staten, ons op te wachten en gezamenlijk gaan we naar de incheckbalie. Het vliegtuig van airBaltic vertrekt met een half uur vertraging maar de vlucht verloopt voorspoedig.

In Vilnius brengt de bus ons naar hotel Panorama; dit hotel ligt tegenover het station, aan de rand van de oude stad. Iedereen brengt zijn/haar koffer naar de kamer en rust wat uit van de vermoeienissen van de reis. Om kwart voor 4 verzamelen we ons in de hal van het hotel want onze reisleader wil ons al vast een klein stukje van Vilnius laten zien. Dit stukje zal onze stadsgids morgen niet laten zien omdat dit nogal gevoelig ligt bij de plaatselijke bevolking. Wij zijn nog geen 5 minuten op pad of Martin van der Steen valt en bezeert zijn hoofd. Samen met Eri gaat hij terug naar het hotel om zijn wond te verzorgen. Via de Dageraadpoort komen wij in de binnenstad. Aan de stadskant van de poort kun je in een kapelletje boven de poort een zilveren Maria-icoon zien.

Het Maria-icoon in de kapel boven de stadspoort

Mensen die vroeger op reis gingen kwamen eerst bij dit Maria-icoon bidden voor een goed verloop van de reis. Verderop in de straat staat de orthodoxe Heilige-Geestkerk. Hier liggen onder een baldakijn in een glazen kist de stoffelijke resten van 3 martelaren. Zij liggen onder een kleed. Alleen de “voeten” met witte kousen en gekleurde schoenen zijn te zien. Zij hadden zich bekeerd tot het katholieke geloof en moesten dat met de dood bekopen. De wand bij het altaar is in een speciale kleur groen geschilderd. We passeren de Sint-Casimirkerk en het voormalig raadhuis. Via een poort op het raadhuisplein komen we in het voormalige kleine joodse ghetto. De Russen verdreven tijdens hun bezetting de joden naar Vilnius;

zij zouden hier rustig kunnen wonen. In juni 1941 komen de Duitsers in Vilnius. De wijk werd bestuurd door een raad van 6 personen, waaronder ook joden. Deze raad besliste welke inwoners van de stad naar Siberië werden afgevoerd. De Duitsers vertelden dat het afvoeren van de joden door de joden zelf werd geregeld. Later kwam men er pas achter dat ook mensen uit Litouwen hieraan hebben meegewerkt. De meeste stadsgidsen laten dit ghetto links liggen, waarschijnlijk omdat men er liever niet over praat.

Hierna zoeken we het hotel op waar ons een goed verzorgd diner wordt opgediend.

Na een vermoeiende eerste dag zoeken de meeste reizigers na de warme maaltijd de kamer op om uit te rusten. Bij aankomst in Vilnius schijnt de zon en staat er een fris windje.

Dag 2, maandag 13 mei

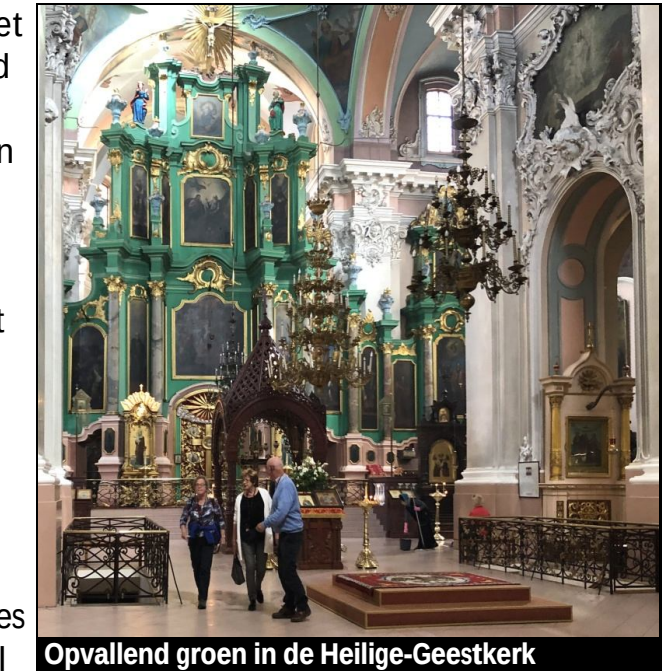
Vanaf 8 uur staat er een uitgebreid ontbijtbuffet voor ons klaar. Om 9 uur vertrekken we naar de oude binnenstad. Kristina zal ons door Vilnius rondleiden.

In de 14^e eeuw zette groothertog Gediminas zijn tent op langs de rivier de Neris. In zijn slaap hoorde hij het gehuil van een wolf. Een heidense priester legde hem uit dat het een goddelijke opdracht was aan de groothertog om op deze plek een kasteel en een stad te bouwen. Van de stad zou de faam over de hele wereld doorklinken net als het gehuil van de wolf. En zo geschiedde. Op het kathedraalplein staat een groot standbeeld van Gediminas. In de tijd dat Litouwen nog heidens was, had men voor allerlei dingen een god, een god voor de donder Perkūnas, een god voor het kwaad etc.

Aan het einde van de 14^e eeuw was Polen met Litouwen een groot machtig rijk. Dit rijk werd regelmatig aangevallen door de Duitse orde (ridders) en Tartaren. Na het bouwen van een grote stadsmuur begin 16^e eeuw werd het rustig in Vilnius. Litouwen is het langst heidens gebleven land in Europa. In de 16^e eeuw beloofde de Litouwse leider Jogajla dat het rijk christelijk zou worden. De Jogajla dynastie heerste zo'n 2 eeuwen en is voor Litouwen een zeer belangrijke dynastie. In 1569 trouwde Jogajla met een Italiaanse dame. Deze dame bracht vanuit Italië de barokke kunst en de jezuïeten mee. Het land heeft veel te danken aan deze monniken. Alles wat nadien ge- of herbouwd werd is allemaal in barokke stijl gedaan en later in de neoclassicistische stijl.

In de oude stad leefden vooral de rijken in stenen huizen, terwijl de arbeiders in houten huizen woonden. De stad telt zo'n 60 kerken. Er leven veel mensen met diverse achtergronden en bijna elke achtergrond heeft zijn eigen kerk.

Wij gaan door de Dageraadpoort de oude stad weer in en bij de aanblik van het Maria-icoon vertelt Kristina het verhaal dat Gorbatsjov hier eens was. Toen hij door de poort de

Opvallend groen in de Heilige-Geestkerk

De Dageraadpoort van de oude stad Vilnius

stad inliep werd hij aangesproken door een boer die tegen hem zei: "Weet u wel hoeveel wij door u vernederd zijn?". Gorbatsjov draaide zich om en verliet door de poort de stad.

We passeren de Casimirkerk. Deze oudste barokke kerk heeft een mooie gevel. Het gebouw is tijdens de Russische overheersing gebruikt als een museum tegen God, maar is nu weer in gebruik als kerk. We komen uit op een plein met daaraan gelegen de Sint-Annekerk.

Deze kerk is eind 15^e eeuw opgebouwd uit 33 soorten rode bakstenen in een flamboyante

De Sint-Annekerk in flamboyante gotische stijl

gotische stijl. De wirwar aan verticale en bochtige vormen met smalle puntige torentjes is overweldigend, je raakt niet uitgekeken. Napoleon - op zijn weg naar Rusland - zou gezegd hebben dat hij de kerk in zijn handpalm wilde meenemen en in Parijs naast de Notre-Dame plaatsen. Qua bouwstijl is het de mooiste kerk van Vilnius. Van binnen heeft de kerk niet veel te bieden. Achter deze kerk staat nog een kerk die voor een deel tegen de stadsmuur is gebouwd. In deze kerk zitten nog de schietgaten van de stadsmuur. In de oude stad zijn veel kleine straatjes en

steegjes met huizen. Veel van deze huizen zijn aan de straatzijde opnieuw gestuct waarbij men de ramen aan de straatkant heeft weggewerkt. We komen langs een huis met theepotjes in de muur gewerkt. Veel afval liep vroeger door de straten waardoor het er erg stonk. De bewoners waren echter zeer proper en gingen 1 à 2x per week naar het badhuis. Tijdens de wandeling wordt veel over de geschiedenis verteld, waarbij het jaar 1991 een belangrijk jaar is; Litouwen wordt een zelfstandig land met een eigen vlag en postzegel. Als je door de hoofdstraat loopt zie je in de verte een berg met een achthoekige toren staan. Hier stond vroeger een kasteel met drie torens. Hiervan is er nog maar een over. Dichtbij staan 3 grote witte kruisen. Deze 3 kruisen zijn ter herinnering aan 7 monniken die, aan handen en voeten gebonden, in het water werden gegooid (heidenen vonden het geloof maar onzin). We komen op het grote kathedraalplein met het mooiste paleis van Vilnius. Hier worden belangrijke gasten ontvangen en bijeenkomsten gehouden. Naast dit paleis staat de spierwitte kathedraal. Dit gebouw is diverse keren afgebrand en weer herbouwd. Uiteindelijk werd het een kathedraal in barok en renaissance stijl. Op een gegeven moment zakte de kerk weg in de drassige ondergrond en is besloten de kerk opnieuw te bouwen en is het de kerk geworden zoals die er nu staat.

Kathedraal en klokkentoren

Voorgevel van de kathedraal

Het sobere interieur valt op

Van buiten lijkt het met zijn zuilen op een Griekse tempel. Van binnen is het een enorme ruimte. Hier zijn veel hertogen gekroond en begraven. Een zijkapel met veel marmer is gewijd aan de heilige Casimir. Zijn relikwieën liggen in een zilveren sarcofaag. Hij heeft veel gedaan voor de armen. De koepel van de kathedraal is prachtig beschilderd en de fresco's op de muren zijn erg mooi. Op het plein staat een witte klokkentoren, deze is in meerdere fases gebouwd op de restanten van een verdedigingstoren uit de 14^e eeuw.

STEBUKLAS tegel

Tussen de kathedraal en de klokkentoren ligt op het plein een tegel met het opschrift “stebuklas” (wondersteen). Op 23 augustus 1989 werd er een menselijk lint gevormd tussen de steden Tallinn, Riga en Vilnius als protest tegen de Russische overheersing. Op die dag was het 50 jaar geleden dat Rusland en Duitsland in het geheim afspraken dat de Baltische Staten bij de Sovjet-Unie kwamen. De keten eindigde op het Kathedraalplein waar nu de steen ligt. Dit protest maakte veel indruk op de wereld.

We vervolgen onze tocht en gaan naar het 2^e presidentiële paleis. Dit was vroeger het bisschoppelijk paleis en werd in de 19^e eeuw verbouwd in neoclassicistische stijl. Op zijn

tocht naar Rusland heeft Napoleon hier korte tijd verbleven.

Sint Petrus en Pauluskerk

Interieur met meer dan 2000 ornamenten

De Petrus en Pauluskerk is ons volgend doel. Deze kerk is in de 17^e eeuw gebouwd als teken van bevrijding van de Russen. Michal Kazimierz Pac liet deze kerk bouwen omdat hij zich tijdens zijn vlucht voor de soldaten tussen de ruïnes heeft weten te verstoppen. In de kerk zijn zo'n 2000 gipsfiguren aangebracht. Omdat alles in het wit is komt het nog redelijk rustig over. De lamp boven het schip is in de vorm van een schip waarin veel glas is verwerkt (Petrus en Paulus waren vissers). De Russen hebben alles kort en klein geslagen en vestigden er een school in. Later is alles weer opnieuw opgebouwd. Dit is een kerk voor de Poolse gemeenschap.

Tijdens de Russische bezetting werden alle heidense zaken geaccepteerd maar religieuze zaken niet. Veel katholieke kerken werden door de Russen gesloten, soms werden ze omgebouwd tot orthodoxe kerken of tot opslagplaatsen of sportzalen. Tijdens de

Kristina vertelt over de betekenis van het altaar

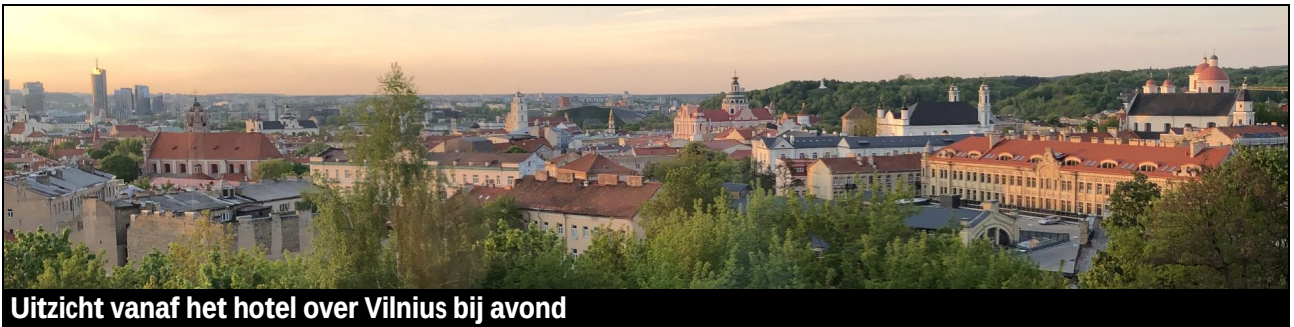
overheersing konden geen kinderen gedoopt worden. Mensen kwamen in alle vroegte met kind naar de kerk. Op dat tijdstip was er nog geen controle door Russische soldaten. Mensen die het laatste sacrament wilden ontvangen gaven iemand een foto van zichzelf mee om de foto aan de priester te laten zien om zodoende het laatste sacrament toegediend te krijgen.

Hotel Panorama Vilnius

Op de terugweg naar het hotel zien we in de verte de tv-toren die boven de stad uittorent. Op 13 januari 1991 bestormden Sovjettroepen de tv-toren. Om de toren hadden demonstranten een menselijk schild gevormd. Bij de gewelddadige inname door Sovjettroepen kwamen 14 burgers om het leven.

Wij verblijven in hotel Panorama, een groot hotel, redelijk rustig gelegen, het eten was goed verzorgd.

Uitzicht vanaf het hotel over Vilnius bij avond

Dag 3, dinsdag 14 mei

Vandaag gaan we naar Kaunas, een plaats tussen Vilnius en Klaipeda. Tijdens de Russische overheersing kwam Vilnius bij Rusland en werd Kaunas de hoofdstad van Litouwen. Deze stad is ontstaan op een strategische plek waar de rivieren de Neris en Nemunas samenkomen. Hier waren veel overstromingen maar later zijn er dammen in de rivieren gebouwd. Op dit punt werd een fort gebouwd en Kaunas werd een Hanzestad. We beginnen de stadswandeling op het raadhuisplein. Na de val van het communisme heeft de plaatselijke burgemeester veel voor de stad gedaan. Hij heeft o.a. het houten stadhuis vervangen door een stenen gebouw. Dit gebouw heeft diverse functies gehad: orthodoxe kerk, opslagplaats voor munitie en nu is het een bruiloftpaleis. Rond het plein woonden veel kooplieden en joden. Men zei: er is hier veel land dat van de Litouwers is, dus moeten jullie ook voor het land zorgen. Dus de Litouwers waren de arbeiders. Dan gaan we naar de Petrus en Pauluskerk. Bij een zijaltaar is een afbeelding van Maria in zilver ingelegd, behalve het gezicht. Deze kerk is meerdere keren vernietigd en weer opgebouwd en heeft diverse vormen van architectuur. Paus Johannes Paulus II heeft deze kerk bezocht. Op het raadhuisplein staat ook een kerk bij het grote gebouw van de jezuïeten, maar deze kerk is maar weinig open. De jezuïeten waren rijk en kochten een heel stuk van het raadhuisplein en bouwden deze kerk en een school. Een deel van een der gebouwen is bij de bezetting opgeëist door de Russen die er een fabriek van maakten. Men kon hier werken maar alle materialen gingen naar Rusland. We lopen een klein stukje langs de rivier Nemunas en komen op een plek waar vroeger een oude brug lag. Deze brug is regelmatig verwoest door het wassende water. Tegenwoordig ligt er de langste brug ter wereld: aan de Litouwse kant van de rivier houdt men de Gregoriaanse kalender aan en aan de Pruisische kant de Julius kalender. Tussen beide kalenders ligt een tijdsverschil van 13 dagen! Op dit punt bij de brug staat de oudste kerk van Kaunas, gebouwd door Vytautas. Op de buitengevel is te zien hoe hoog het water er ooit heeft gestaan.

Het koopmanshuis van Perkūnas

De rivier is veel gebruikt voor het smokkelen van boeken vanuit Pruisen. Door de Russen mochten alleen Russische boeken gedrukt en gelezen worden. We lopen langs het Perkūnashuis. Dit is een sierlijk koopmanshuis. Waarschijnlijk heeft er ooit een heidense tempel gestaan. Bij restauratiewerken heeft men er een beeld van Perkūnas (god Thor) gevonden. Behalve het jezuïetenklooster is een groot deel van de binnenstad van de bisschop. Hier staan o.a. een bisschoppelijk paleis en een ommuurd seminarie. Op een plein voor het verblijf van de bisschop staat

een groot houten kruis dat na de bevrijding is geplaatst. De kerk bij het seminarie bleef tijdens de bezetting open om aan de buitenlandse gasten te laten zien dat het leven "gewoon" doorging. De heilige Drie-eenheidkerk is voor de katholieken van Kaunas. Naast deze kerk ligt de Sint-Joriskerk. Tussen deze 2 kerken was vroeger een hek. Jonge Litouwse mannen moesten 2 jaar in dienst. Zij werden door dit hek een terrein opgedreven en van daaruit doorgestuurd naar Siberië of andere grote steden in Rusland.

Op speciaal verzoek van onze reisleader Frits gaan we naar de Joriskerk. Ook deze kerk is door de Russen opgeëist. Hij bezocht deze kerk in 2008 en was diep onder de indruk: heel het interieur was gestript en kaal, alles was vernield. Nu, 10 jaar later is de kerk voor een groot deel opgeknapt, fresco's op de muren zijn weer zichtbaar. Vroeger hing er een schilderij van Maria. Iemand heeft destijds het schilderij meegenomen en opgeborgen. Nu is het weer tevoorschijn gekomen, gerestaureerd en weer opgehangen op zijn plaats. Veel van de restauratiewerkzaamheden worden betaald door het rijk en de mensen uit de stad. We lopen we langs het mooie kasteel van Kaunas naar de bus.

Zicht op eilandkasteel van Trakai

De binnenplaats van het kasteel

Kijkje in het Historisch Museum

Later in de middag gaan we naar het Trakajskasteel dat op een eiland in het Galvemeer ligt. Als we uitstappen staat er een straffe koude wind. Het kasteel ziet er van veraf indrukwekkend uit. We kunnen kiezen om het museum te bezoeken of om door de mooie zalen van het paleis te wandelen. Trakai is een van de oudste steden van Litouwen en in de 14^e eeuw was het de uitvalsbasis van groothertog Gediminas. In de 17^e eeuw werden de stad en het kasteel vernield door de Russen. Vanaf 1950 zijn de Russen begonnen met de wederopbouw van het kasteel en het is indrukwekkend hoe men dat gedaan heeft. Onderweg naar Klaipeda vertelt Frits het verhaal van ene mijnheer Zwartendijk. Philipsmedewerker Jan Zwartendijk was opeens tot honorair consul gepromoveerd en wist in een listig samenspel met zijn Japanse collega Chiune Sugihara tussen 24 juli en 3 augustus 1940 2345 valse uitreisvisa voor Curaçao of Suriname uit te schrijven voor joden, die op het punt stonden door de nazi's gegrepen te worden. De meesten overleefden op deze manier de oorlog.

We zien een licht glooiend landschap met grote koolzaadvelden waarvan de bloemen volop in bloei staan. Het weer was niet echt geweldig en er stond een frisse wind. We waren blij dat we zo nu en dan even naar binnen konden om van de kou te bekomen. Wij verblijven 2 nachten in het Ibis Styles Aurora, het is een prima hotel met uitzicht op de haven. Voor een aantal gasten waren de kamers een stuk royaler.

Dag 4, woensdag 15 mei

We hoeven vandaag pas om 10 uur bij de bus te zijn, dat is een relaxed begin van de dag. Uiteraard hebben we een rondleiding door de stad Klaipeda.

Litouwen is altijd arm geweest, vooral vanwege de vele oorlogen. Aan de kust leefden Baltische stammen die de vele aanvallen vanaf zee wisten af te slaan. Maar de kruisvaarders afslaan was te moeilijk. Duitse ridders stichtten het kasteel Memelburg en het is de Litouwers nooit gelukt om de vesting en de ontstane stad Memel terug te winnen. Klaipeda was een Duitse stad met vakwerkhuisen. In de Hanzetijd was het geen echte Hanzestad. In 1919 komt de stad bij Litouwen en werd onder internationale jurisdictie gesteld. In 1923 werd een door Litouwen gesteunde opstand georganiseerd tegen de Franse waarnemers en kwam de stad weer bij Litouwen. In 1925 kreeg de stad officieel de naam Klaipeda. In 1939 eiste Hitler de stad Memel weer op. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werd de stad door de Russen plat gebombardeerd om hem weer terug te winnen op de Duitsers en vluchtten alle Duitsers de stad uit; of zij werden gedood. Het naoorlogse Klaipeda werd een grauwe fabrieksstad met lelijke sovjetwijken.

Stadhuysplein van Klaipeda met beeld van Anna

De bus zet ons af bij het stadhuysplein. Na 1918 (onafhankelijkheid) werd op de markt het stadhuis gebouwd, aanvankelijk was het van hout, pas na 5 branden werd het van steen. In 1941 stond Hitler hier op het balkon en zei dat Klaipeda bij Duitsland kwam. Iedereen die het er niet mee eens was kreeg 24 uur de tijd om de stad te verlaten. Dit was vooral voor de joden bedoeld. Op het plein voor het theater/stadhuys staat een fontein vernoemd naar Simon Dach. Hij was aan het hof van Königsberg werkzaam en zag daar de schone Anna Neander en schreef een gedicht voor haar dat later op muziek is gezet. Dit lied zou uitgroeien tot een bij de Duitsers geliefd volksliedje. We lopen door de kleine middeleeuwse wijk met straatnamen van vaklui. Eri van der Steen struikelt en bezeert haar bovenlip. Later wordt deze verwonding in het ziekenhuis gehecht. We komen op een pleintje met in het midden een klein antracietkleurig metalen huisje. Dit huisje is gebouwd ter nagedachtenis aan alle huisjes die zijn verbrand of vernield door de Duitsers en de Russen. Een burgemeester verbood het herbouwen van de huisjes met hout. De bewoners waren arm en vroegen hem waar ze de stenen vandaan moesten halen. Hij zei dat ze deze maar bij de kastelen moesten weghalen.

Monument Koerse Schoorwal

Dat werd gedaan en zo bleef er geen kasteel meer over. Na de bezetting door Rusland kwamen de Duitsers weer terug en brachten vooruitgang mee o.a. elektriciteit. De stad ging met sprongen vooruit in ontwikkeling.

We verlaten de stad en gaan met de ferry naar de Koerse Schoorwal. De overtocht duurt 6 minuten. De Schoorwal is een 98 km lange zandstrook die loopt van Klaipeda tot Kaliningrad. Vanuit de haven Klaipeda komen de schepen in de Oostzee. Als we op de Schoorwal bij het plaatsje Nida, op

een hoger gelegen punt staan, kunnen we in de verte de stad Kaliningrad zien liggen (Russisch grondgebied).

De inham bij de landtong noemt men een haf omdat er rivierwater in uitmondt. De landtong bestaat vooral uit bossen waar veel vossen en elanden zitten. Het is een gewilde broedplaats voor vogels. Wij stoppen op een plek waar in het broedseizoen veel (zo'n 4000) aalscholvers nestelen in de toppen van de bomen. Door de uitwerpselen van de aalscholvers zijn de bomen na ca. 3 jaar helemaal kapot. Door middel van vlechtwerk met takken hoopt men de zandverstuivingen tegen te gaan. Thomas Mann liet in dit gebied een huis bouwen.

Nadat we genoten hebben van dit speciale natuurgebied lopen we door het stadje Nida, waar mooie houten huizen staan, geschilderd in bruin met blauw bij kozijnen en deuren. Dit waren vroeger huizen van schippers. Van de Duitsers moesten de huizen in dezelfde kleuren geschilderd worden. Bijzonder bij de vissersboten is hier de vlag. Op de windvaan stonden bepaalde afbeeldingen waaraan men kon zien waar de boot vandaan kwam, waar men mocht vissen en of de belasting betaald was. Later kwamen steeds meer afbeeldingen op de houten windvaan te staan. De kleuren waren rood, zwart, wit en blauw. We wandelen langs het haventje. Op de terugweg naar de ferry maken we nog een stop bij de Heksenheuvel.

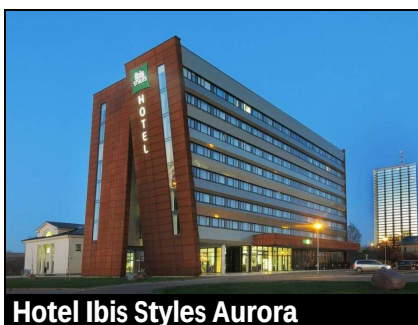

Houten windvanen in het stadje Nida

Door een bos met naaldbomen loopt een pad. Dit pad – aangelegd in 1997 door plaatselijke kunstenaars – leidt langs een groot aantal houten sculpturen. Elk figuur heeft iets te maken met een sprookje of legende en onze gids vertelt bij een aantal sculpturen het bijbehorende verhaal. In de Baltische Staten kun je overal in winkeltjes barnsteen c.q. amber kopen. Amber is versteende hars van pijnbomen die

hier vroeger groeiden. Een groot deel land is door de tijden heen onder water komen staan op de bodem van wat nu de Oostzee is. Na miljoenen jaren is hars barnsteen geworden onder invloed van de natuur. Barnsteen is er in allerlei kleuren, waarbij bruin of geel de boventoon voeren. Je dient barnsteen in een betrouwbare winkel te kopen want bij de

Hotel Ibis Styles Aurora

toeristenwinkeltjes wordt veel imitatie verkocht. Veel barnsteen wordt gevonden nabij de Koerse Schoorwal. Tegenwoordig komt het vooral uit Kaliningrad, maar soms spoelen er stukjes aan op de stranden van Litouwen en Letland.

Het was een mooie dag, wisselend bewolkt met een aangename temperatuur. Het diner in hotel was weer goed.

Dag 5, donderdag 16 mei

Vandaag hebben we een rit van 300 km voor de boeg. De zon schijnt maar er staat een fris windje. In de bus geeft Frits uitleg over de familie Romanov, dit als voorbereiding op ons bezoek aan paleis Rundale. Dit paleis was het zomerverblijf van een hertog van Koerland. Francesco Bartolomeo Rastrelli was de Russisch-Italiaanse architect. Zijn bekendste werk is het winterpaleis in Sint-Petersburg.

Na een rit van ca. 2½ uur komen we aan bij de heuvel van de kruisen. Deze plek is momenteel een toeristische attractie. In de 14^e eeuw werden op deze plek gedachteniskruisjes geplaatst als herinnering aan al diegenen die tijdens de succesvolle strijd tegen de Duitse ridders zijn gedood. Voor de katholieken werd deze plek een soort gedenkplaats. In de 19^e eeuw na 2 opstanden

(1831 en 1863) werd het een symbool van nationaal verzet. Tijdens de bezetting kwamen er steeds meer kruisen bij voor de mensen die vermist werden na hun deportatie naar Siberië. Deze heuvel is door de Russen tot 4x toe platgewalst, maar elke keer begon men gewoon weer opnieuw. In 1993 bezocht paus Johannes Paulus II deze plek. Het is zeer indrukwekkend om er rond te lopen, je wordt er vanzelf stil van. Wij vervolgen onze tocht richting paleis Rundale. Reisleader Frits vertelt waarom Litouwen lang zo arm is gebleven. Het land zelf heeft geen delfstoffen en moet het vooral hebben van de landbouw. Lange tijd geleden was het een graan- en boterschuur. Ten tijde van de Russen moest alles groot worden en kwamen de kolchozen boerderijen. Met deze nieuwe manier van landbouw zou men een voorbeeld worden voor iedereen. In heel het Russisch rijk werd op dezelfde manier aan landbouw gedaan, terwijl er grote verschillen zijn in grond en temperatuur. Vanuit Moskou werd alles geregeld, bijv. wanneer gezaaid en geoogst moest worden. Dit vraagt natuurlijk om moeilijkheden. Het land begint langzaam ook hier weer bovenop te komen.

Duizenden kruisen en kruisjes op de Kruisberg

Het barokke paleis Rundale in Pilsrundale

Een van de mooiste zalen van het paleis

Midden in het landschap staat daar paleis Rundale. Eerst lunchen we in een van de bijgebouwen van het paleis. De buitenkant van het paleis is eenvoudig maar van binnen is het prachtig. De toeristen moeten allemaal plastic hoesjes over de schoenen doen alvorens aan de rondleiding te beginnen. Er zijn mooie plafondschilderingen en het stucwerk is fraai. Van het oorspronkelijk meubilair is bijna niets meer over, maar de vertrekken zijn weer ingericht zoals het in de 18^e eeuw te doen gebruikelijk was. Zeer mooi zijn de troon-, bal-

en banketzaal, evenals de slaapkamer van de hertog. Een groot deel van het paleis verkeert nog in slechte staat, maar dat is niet zo gek als men weet dat de Russen het paleis gebruikten als schuur.

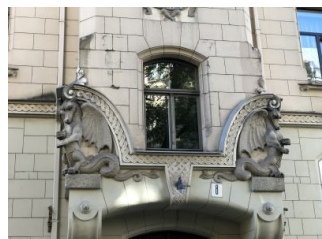
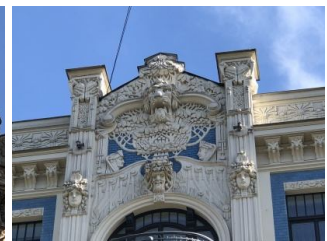

Als we in Riga aankomen moet de chauffeur in de drukte van het verkeer bij hotel Rija Vef zien te geraken. Om bij het hotel te kunnen parkeren moet hij wel enig kunstwerk verrichten om met zo'n grote bus de krappe bochten te kunnen nemen naar het parkeerterrein.

Dag 6, vrijdag 17 mei

Riga ligt aan de monding van de Daugava. Als de Duitse ridders begin 1200 hier aankomen waren al lange tijd Scandinaviërs en Russen aanwezig. Van begin af aan is Riga de hoofdstad van dit gebied geweest. Toen de Russen binnenvielen vroeg men de hulp van de Polen. Hierna kwamen de Zweden en toen weer de Russen. Na de Eerste Wereldoorlog is het even vrij geweest. In de Tweede Wereldoorlog kwamen de Duitsers en later weer de Russen. Vanaf de 12^e eeuw is Letland voor het eerst gedurende lange tijd vrij.

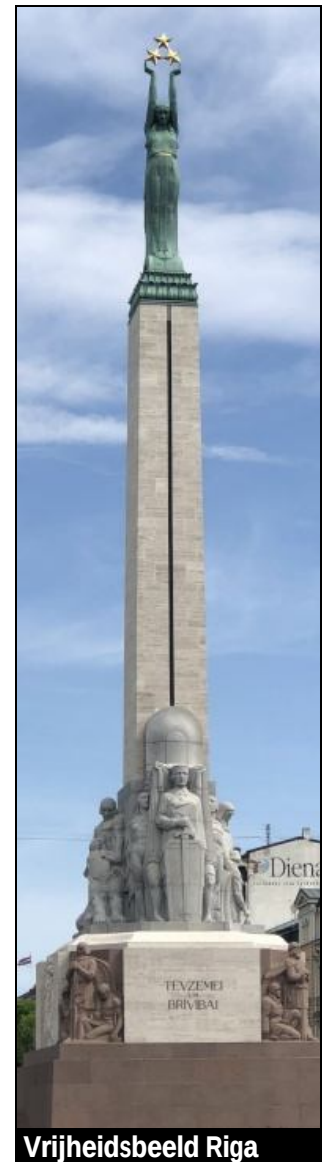
De bus brengt ons naar de stadswijk waar veel Jugendstil gebouwen staan. We komen eerst langs een aantal grote gebouwen. In een van deze gebouwen zat de KGB. De gids vertelt dat het gebouw slechts 2 deuren had: de hoofdingang en een uitgang richting Siberië. We passeren een katholieke kerk met een in goud belegde koepel.

Jugendstil/art nouveau/art deco is ontstaan in de 16^e eeuw in Engeland na de industriële revolutie. Veel zaken waren nu voor iedereen bereikbaar want men hoefde niet meer met de hand elk artikel te maken. Het is een nieuwe vorm van versieren. Deze nieuwe stijl brengt nieuwe luxe mogelijkheden met zich mee zoals warm water, badkamer, stromend water, elektriciteit. De inspiratie komt uit de gotische stijl. Na de Russen mocht de stadsmuur afgebroken worden en hier ontstond de nieuwe wijk. De rijken zochten een nieuwe manier van bouwen buiten de stadsmuur. De architect Michail Eisenstein heeft hier veel gebouwen ontworpen. Hier geldt de Jugendstil alleen voor de buitenkant van de gebouwen, men had niet voldoende geld om ook op die manier het huis in te richten.

De Duitsers vonden deze stijl te verwijfd en de Russen vonden het te burgerlijk. Zij plaatsten in deze gebouwen vooral grote gezinnen. Deze bouwstijl heeft hier maar 5 jaar geduurd. Veel gebouwen zijn inmiddels opgeknapt.

De Duitse ridders waren zeer katholiek en vielen direct onder de paus. Zij bezaten destijds veel grote huizen. Nadat de Duitsers teruggeroepen waren maakten de Russen er scholen en sporthallen van. De bus zet ons af bij het Raadhuisplein. Hier staan mooi uitzijende gebouwen: het gemeentehuis en het Zwarthoofdenhuis. Deze gebouwen zijn in de Tweede Wereldoorlog vernield en in 1999 is het gildehuis weer opgebouwd en ingericht. Het Huis van de Zwarthoofden stamt uit de 14^e eeuw en was voor het Broederschap van de Zwarthoofden. Later is de Afrikaan Sint-Mauritius uitgeroepen tot beschermheilige van dit gilde. Dit gilde was voor ongehuwde jonge kooplui. Het was het grootste en mooiste gebouw in die tijd. Aanvankelijk stelde dit gilde niet veel voor maar er werden grote feesten georganiseerd met veel drank en voedsel. Zelfs leden van de tsarenfamilie zijn hier bij feesten geweest. Wij gaan nu naar de oude binnenstad. Op een hoek staat een geel huis met op elk van de 2 torens een zwarte kat. Een rijke koopman kocht dit huis, maar hij werd niet toegelaten tot het Grote Gilde. Hij plaatste uit wraak 2 zwarte katten op de schoorsteen met het achterwerk gericht naar het pand van het Grote Gilde. Later kwam het pand toe aan het Philharmonisch orkest en men heeft toen de katten andersom geplaatst. Wij lopen verder en komen bij het grote Vrijheidsmonument (1935). Bovenop staat moedertje Milda. Zij houdt 3 sterren in haar hand, de drie sterren staan voor Koerland, Lijfland en Letgallen. Het is hét teken van de vrijheid. De Russen wilden het monument afbreken maar veel mensen waren daarop tegen. De Russen plaatsten er als tegenhanger een groot beeld van Lenin bij in de buurt. Het vrijheidsbeeld wijst naar het westen, dat van de Russen naar het oosten. Het beeld van Lenin is ergens in de buurt van de Russische grens geparkeerd. We gaan via een mooi parkje waar een riviertje stroomt op de plaats waar voorheen de stadsmuur stond. We komen bij een gebouw met

Vrijheidsbeeld Riga

Ook even wandelen in een mooi park

een goudgeel geschilderde gevel met afbeeldingen van stadswapens op de gevel. Dit was tot voor kort een bankgebouw en elk wapenschild gaf aan waar de betreffende bank een kantoor had. De bank is failliet gegaan en later heeft men van elke plaats in Letland het stadswapen op de muur afgebeeld. Dit gebouw is pas sinds een jaar klaar. We zien nog een stukje van de oude stadsmuur met daartegen gebouwd barakken voor de Zweedse soldaten. We komen langs het parlamentsgebouw. Hier werd in 1991

een menselijk schild gevormd om het gebouw te sparen toen de Russen het gebouw wilden innemen. Door schoten van de Russen kwamen daarbij enkele mensen om het leven. Hierna zien we de Jacobuskerk, dit was achtereenvolgens een katholieke, gereformeerde, katholieke en Lutherse kerk. De binnenkant is erg eenvoudig en kaal qua inrichting. Onderweg naar het gebouw “De Drie Broeders” staan 2 mannen te spelen op een tuba en een hoorn. Als zij in de gaten hebben dat wij Nederlanders zijn beginnen zij het Wilhelmus te spelen en daarna nog een aantal bekende Nederlandse liedjes. Dit wordt door onze groep zeer gewaardeerd en iedereen zingt uit volle borst mee. Het middelste van de drie gebouwen is uit de 15^e eeuw, de naastgelegen huizen zijn van de 17^e eeuw. Het oudste huis heeft een stenen trapgevel: er waren veel contacten met Hollandse handelaren. Als we naar het volgende gebouw lopen vraagt iemand uit de groep waarom de vlag rood-wit-rood is. Frits vertelt dat iemand uit het leger zwaar gewond op een wit laken lag. Toen die persoon werd afgevoerd naar het hospitaal was het doek rood gekleurd, alleen daar waar de soldaat had gelegen was het laken nog wit. We komen uit bij het presidentieel paleis. Hier staan veel vlaggen en het bordes is mooi versierd met bloemen. Bij navraag blijkt dat gisteren de Turkse minister van buitenlandse zaken hier te gast was.

Met de uitleg van Frits wordt alles duidelijker

In de grote markthallen is alles te koop

Na de lunch kan men vrij rondlopen of meegaan met Frits naar de 5 markthallen. Een hal is voor het vlees, een voor de vis en een voor groenten. De hallen zien er zeer netjes en proper uit. Deze hallen dienden ooit als opslagplaats voor zeppelins. Om kwart voor vijf meldt ieder zich op het Raadhuisplein. Een stukje verderop stappen we op een rondvaartboot voor een tochtje van een uur over de rivier de Daugava. Het waait hard waardoor het erg koud aanvoelt. Maar niet getreurd, op het bovendek liggen fleecedekens om je warm te houden. Vind je het te fris dan kun je beneden in een grote overdekte ruimte zitten. Tijdens de boottocht wordt ons een proeverij aangeboden van 3 soorten wijn en 4 soorten kaas. De wijn was gemaakt van rabarber, berk en framboos. Het uur was snel voorbij, hetgeen wil zeggen dat deze boottocht door iedereen gewaardeerd is. Moe maar voldaan gaan we naar het hotel waar we weer een goede maaltijd krijgen voorgeschoteld.

Morgen dienen we om half tien weer klaar te staan met de koffers.

Dag 7, zaterdag 18 mei

We verlaten de stad Riga om naar het openluchtmuseum te gaan. Onze gids attendeert ons erop dat hier in bijna alle straten aan weerszijden van de weg bomen staan. In de zomer dienen zij als schaduw en in de winter als er veel sneeuw ligt weet je waar je moet rijden/lopen. Riga is de grootste plaats in de Baltische Staten. Een maandloon is gemiddeld zo'n € 650,--, een eenvoudig appartementje kost € 200,-- aan huur. Voor kinderen is onderwijs gratis. Lig je met je inkomen onder een bepaalde grens dan krijg je veel vergoedingen. In principe zou iedereen een universitaire studie kunnen volgen.

Inge en Geek bezoeken Letlandse rietvlechtster

In 1924 werd een groot stuk bos aangewezen waar de mensen uit de stad naar toe konden gaan om te genieten van de buitenlucht. Later werden boerderijen, huizen, kerken uit noord-, oost-, zuid-, west-Litouwen uit de 17^e eeuw hier opnieuw opgebouwd, zodat de stadsmensen kennis konden maken met het leven op het platteland. De huizen uit de 17e eeuw waren van hout, alleen de kachels waren van steen, dit om brand te voorkomen. De afstanden tussen de boerderijen was vaak erg groot: aan de andere kant van een berg of bos. Bewoners van boerderijen zagen elkaar pas op zondag als men naar de kerk, café en markt ging. Men was helemaal op zichzelf aangewezen. Tijdens de Zweedse overheersing kwam er onderwijs in deze gebieden, maar alleen voor jongens. In sommige gevallen gaf een priester in een gemeenschappelijke ruimte onderwijs en kon iedereen aanschuiven. Zoals gezegd waren de huizen van hout, op het dak lagen een soort shingles van kerstbomenhout, de vloer was van lindehout en de meubels van eikenhout. In elk deel van Litouwen had men een eigen leefwijze, afhankelijk van de rijkdom. Soms had je een huis met los daarvan grote stallen voor opslag en voor het vee. Soms zat de stal aan het woonhuis vast. Biggen liepen voor het huis rond binnen een afrastering. Koeien liepen in de zomer los in het bos. Als het tijd was om te melken en voederen klopte de boerin met grote stukken hout op elkaar en de koeien kwamen vanzelf aangelopen. Alleen dicht tegen de Russische grens leefde men in woningen die aan een straat lagen. De huizen waren omheind en men kwam via een poort op het binnenterrein. Indrukwekkend was de 1^e kerk waar we binnen gingen. Uiteraard was het gebouw van hout. Het houten plafond werd door plaatselijke kunstenaars beschilderd. Er was een duidelijk verschil: boven de rijken

was het plafond beschilderd en boven de armen niet. De rijken zaten voorin, de armen meer naar achter! De bewoners gingen op speciale manieren om met de natuur. Men zorgde goed voor de bloementuin. De jongemannen konden aan het aantal bloementuintjes zien hoeveel huwbare meisjes er waren. De meisjes konden aan de paarden zien of de jongeman de veestapel goed verzorgde. In een van de huizen stond midden in de kamer een houten paal met redelijk dicht bij de grond een metalen ring eraan bevestigd. Dit was om het kind te leren lopen. Onze gids was een zeer enthousiaste vertelster en wist van veel zaken heel wat te zeggen.

Van het bestuur kregen we in het park een heerlijke lunch aangeboden. Vooral de vegetarische aubergines oogstten veel succes.

Als we het openluchtmuseum verlaten komen we bij een afrit al snel in een file terecht. Op het allerlaatste moment steekt de chauffeur de bus net voor de afrit voor een andere auto. Later in Riga omzeilt hij een stuk van de file door via een parkeerterrein bij winkels een deel van de file af te snijden!! Tijdens de busrit leest Frits het verhaal van de Vuurbloem voor. Het landschap is nu minder afwisselend dan de andere dagen. Veel bos met op een niet al te grote afstand van elkaar huizen. Af en toe zien we een verlaten kolchozenboerderij in het landschap.

Onderweg naar Estland vertelt Frits hoe ingewikkeld het is om een Ests paspoort te hebben. Iedereen die in 1940 in Estland woonde kreeg een paspoort, maar men moest wel de Estse taal kunnen spreken en de Russen moesten erkennen dat Rusland Litouwen, Letland en Estland bezet had. Veel Russen weigerden dat te doen. Dit betekende dat zij nooit een baan bij de overheid krijgen. In Estland is de Russische taal belangrijk want er wonen erg veel Russen. De Russen zitten vooral in de groot- en kleinhandel. De buitenlanders (lees Russen) worden hier aliëns (vreemdelingen) genoemd. Onze chauffeur heeft gekozen voor een Ests paspoort, maar voelt zich Russisch.

Het einddoel van deze reis is Pärnu. Dit is de belangrijkste badplaats van Estland. Pärnu heeft veel plantsoenen en is ruim van opzet. Tijdens de overheersing kwamen veel Russen hier naartoe en werden veel zaken voor de Estse bevolking niet meer bereikbaar. We maken met de bus een rit door het plaatsje. In de zomer zijn er 2 tot 3 keer zoveel mensen in de stad als in de winter. Er staan veel flats uit de tijd van Chroesjtsjov. Veel van deze flats zijn mooi opgeknapt. De stad heeft een haven maar de grote schepen kunnen niet tot hier komen. Men exporteert veel hout. Chroesjtsjov heeft voor de arbeiders op de kolchozenboerderijen in Pärnu grote hotels laten bouwen, waar zij 2 weken met vakantie mochten gaan. We zijn een stuk het strand opgelopen. De gids vertelt dat bij strenge winters auto's over de zee kunnen rijden. Er is hier geen verschil tussen eb en vloed en men moet ver het water ingaan om in het diepere water te komen.

Strand Hotel in Pärnu

We gaan naar het Strand Hotel alwaar we een nacht verblijven. Vanuit de kamer heb je uitzicht op zee. Na het diner maken veel reisgenoten een wandeling richting strand. Ook wat temperatuur betreft was het een aangename dag.

Dag 8, zondag 19 mei

Via een straat met mooie houten huisjes verlaten we Pärnu en gaan we richting Tallinn. Net als Kaunas is Tallinn een Hanzestad, "hanze" betekent "groep". In dit geval een groep handelaren die geen afspraken hadden, maar alles ging op vertrouwen. Om de handel uit te breiden gaat men oostwaarts. De stad Lübeck werd gesticht en van hieruit werd handel op de Oostzee gedreven, de voertaal was Duits. Goederen werden verplaatst van west naar oost en omgekeerd. Later werd Novgorod een belangrijke handelsplaats. Hier kwam men met bijenwas en huiden van hermelijn. De orde werd steeds groter en zodoende kon men contracten voordeliger afsluiten. In de 17^e eeuw is de orde van de Hanzen opgeheven omdat er teveel concurrentie kwam van andere steden. Frits vertelt dat Estland op digitaal gebied ver voorop loopt in Europa. Men stemt er digitaal en men kan digitaal paspoorten en andere zaken regelen.

Het belooft wederom mooi weer te worden! Via de Grote Kustpoort komen we de stad binnen en we beginnen de stadstour in de bovenstad. Het is erg druk met toeristen, waarschijnlijk is een groot cruiseschip aangemeerd. De stad moest goed verdedigd worden; veel Hanzeschepen legden hier aan. Vandaar dat er een stevige stadsmuur gebouwd werd van wel 4 meter dik. Men kan nu over een deel van deze muur lopen. In de 11^e eeuw bouwden de Esten in de bovenstad een houten fort. Toen de Denen er heersten bouwden zij hier een eigen fort. Uiteindelijk verkopen de Denen het aan de Duitse orde en toen heette de stad Reval. De bovenstad was voor de adel en de benedenstad voor de kooplieden. De bewoners van de boven- en benedenstad leefden als water en vuur. In de bovenstad verrezen prachtige gebouwen en de Domkerk. Deze kerk was aanvankelijk katholiek en daarna Luthers. In de kerk hangen grote houten familiewapens van de adel die hier begraven werd. Wij lopen naar het Stenbockhuis: de residentie van de Estse regering. Hier hebben we een prachtig uitzicht over de oude stad en de zee. Via smalle straatjes gaan we naar het Raadhuisplein. Het oude raadhuis is bij de bombardementen in 1944 grotendeels verwoest maar is weer in haar oude glorie opgebouwd. Onder de bogen was vroeger de markt en boven de bogen de raadzaal. Rond het raadhuis staan huizen van de kooplieden. Het is een gezellig plein met veel terrasjes.

We komen bij de Heilige-Geestkerk. Buiten hangt aan de muur een houten klok. We gaan

Altaaropbouw in de Heilige-Geestkerk

Preekstoel

de kerk in. De kerk bestaat uit 2 hallen. Vanuit de ene hal kun je op het altaar kijken en vanuit de andere hal niet, hier zitten de armen. Heel apart binnen in de kerk zijn de houten beschilderde balkons. De functie van de balkons is niet bekend. Ook in Tallinn zijn uiteraard

Fraaie geveltop in de Jugendstil

Gildehuis van de Zwarthoofden

Toegangsdeur van het gildehuis

huizen van de diverse gilden. Het meest opvallend is de deur van het Broederschap van de Zwarthoofden. Het heeft een fraai gedecoreerde groene deur. Al wandelend richting benedenstad komen we langs verschillende huizen in Jugendstil, maar ook langs het KGB-museum, dit was vroeger het hoofdgebouw van de KGB. De ramen van de kelders kwamen een stuk boven het straatniveau. Deze ramen werden dichtgemetseld zodat men buiten het geschreeuw van de gevangenen niet kon horen.

Een van de laatste zaken die we nog gaan bezichtigen is het monument ter nagedachtenis aan de overledenen van de ramp met de boot Estonia. Hierbij kwamen 852 mensen om het leven. Er zaten jongeren ongeïnteresseerd op het monument, hetgeen bij ons een beetje vreemd overkomt. Rondom het vergaan van dit schip doen diverse geruchten de ronde. Zo zouden de Russen via deze route wapens smokkelen. Het schip ligt nog op de bodem van de zee en is overdekt met een dikke laag zand. Enkele meters van dit monument vandaan staat nog één van de torens van de stadsmuur, vanwege de afmeting wordt deze toren Dikke Margareta genoemd.

KGB-museum op Pikk 59 in Tallinn

Pirita Marina Hotel in Tallinn

Na zoveel gezien te hebben, zijn we blij dat we in de bus kunnen stappen om in het hotel wat bij te komen. Op de vijfde etage wordt de dag afgesloten met een uitstekend lopend buffet. Tijdens het diner kunnen we genieten van een prachtig uitzicht op zee. De laatste overnachting doen we in het Pirita Marina Hotel in Tallinn. Dit was een geweldig groot hotel, dat in 1980 gebruikt werd als verblijf van de deelnemers aan de Olympische Spelen zeilen.

Dag 9, maandag 20 mei

Vandaag is het de laatste dag van onze reis. We dienen om 5.15 uur met onze koffers bij de bus te staan dus dat wordt vroeg opstaan. Om 5.30 uur staan alle koffers in de bus en gaan we richting vliegveld. Iedereen heeft een ontbijtpakketje meegekregen met water, brood, fruit en nog een lekker stuk cake. Het vliegveld ligt dicht bij de stad en het is nog niet druk op de weg. In de hal gaan we meteen inchecken en dan begint het wachten tot we kunnen "boarden". Uiteindelijk vertrekt het vliegtuig met een half uur vertraging, maar we landen weer veilig en wel op Schiphol, alwaar we de bagage oppikken. De bus van Bergerhof staat ons al op te wachten en we vertrekken richting Helmond. In de bus heeft Wim Raaijmakers nog een mooi afsluitingswoordje waarin hij aangeeft hoeveel stappen er gezet zijn, hoeveel keren we in- en uitgestapt zijn etc. Om 12.45 uur komen we aan bij de Cacaofabriek waar we al door sommige familieleden of bekenden worden opgewacht. Er wordt afscheid genomen van elkaar en ieder keert weer huiswaarts.

Met een gerust hart kan gezegd worden dat dit wederom een speciale reis was die de moeite van het meegaan dubbel en dik waard was. Stop daarbij nog een goede organisatie, fijne reisleader en een prima gezelschap en je krijgt een geweldige reis. Iedereen dank die aan deze mooie dagen heeft meegewerkt. Niet te vergeten de organisatoren maar ook de reisgenoten die steeds op tijd aanwezig waren en zorgden voor een goed humeur.

Groepsfoto: Henri Hendriks

Baltische landen

De route ging van Vilnius, de hoofdstad van Litouwen, naar Klaipėda aan de Oostzee. Daarna naar Riga, de hoofdstad van Letland. De reis werd afgesloten met de bezichtiging van Tallinn, de hoofdstad van Estland.